

JOANNA DARDA-GRAMATYKA

WSB University,

Dąbrowa Górnicza, Poland

ORCID iD: 0000-0003-1151-1984

ONLINE I OFFLINE W PERCEPCJI ÓSMOKLASISTÓW: ZNACZENIE MEDIÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH DLA RELACJI RODZINNYCH (NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH SZKÓŁ PODSTAWOWYCH W TYCHACH)

**ONLINE AND OFFLINE IN THE EYES OF YEAR
8 PUPILS: THE IMPORTANCE OF SOCIAL
MEDIA FOR FAMILY RELATIONSHIPS
(USING SELECTED PRIMARY SCHOOLS
IN TYCHY AS AN EXAMPLE)**

ABSTRACT

Aim: *The aim of the study was to examine how eighth-grade students perceive the impact of social media on family relationships and to examine how online activity relates to their functioning in offline contexts.*

Methods: *In April 2025, a cross-sectional quantitative survey with an exploratory-verify character was conducted among 127 primary school students from Tychy. Data analysis employed the Mann-Whitney U test and Spearman's rank correlation coefficient, which allowed for identifying relationships between the frequency of social media use and the quality of family relationships.*

Results: *The findings point to the dialectical nature of social media in family life: on the one hand, they provide a platform for maintaining bonds and a sense of closeness; on the other, they have become a new arena for negotiating boundaries and a source of intergenerational tension.*

Discussion: *For contemporary youth, the online and offline worlds coexist and intertwine. Social media do not inherently threaten family bonds; rather, their influence depends on the quality of communication, the level of trust, and the family rules established at home.*

KEYWORDS: *early adolescence, hybrid reality, family communication, digital socialisation, social media, family, family pedagogy*

ABSTRAKT

Cel: *Celem badania było poznanie sposobu, w jaki uczniowie klas ósmych postrzegają wpływ mediów społecznościowych na relacje rodzinne oraz określenie, w jaki sposób aktywność online wiąże się z ich funkcjonowaniem w świecie offline.*

Metody: *W kwietniu 2025 r. przeprowadzono badanie ilościowe o charakterze przekrojowym i eksploracyjno-weryfikacyjnym wśród 127 uczniów szkół podstawowych z Tych. Analizę danych wykonano z wykorzystaniem testu U Manna-Whitneya oraz współczynnika korelacji rang Spearmana, co pozwoliło określić zależności między częstotliwością korzystania z mediów społecznościowych a jakością relacji rodzinnych.*

Wyniki: *Uzyskane wyniki wskazują na dialektyczny charakter mediów społecznościowych w życiu rodzinnym: z jednej strony stanowią one płaszczyznę podtrzymywania więzi i poczucia bliskości, z drugiej zaś stają się nowym obszarem negocjowania granic i źródłem napięć między pokoleniami.*

Omówienie: *Dla współczesnej młodzieży rzeczywistość online i offline przenikają się i współistnieją. Media społecznościowe nie stanowią same w sobie zagrożenia dla więzi rodzinnych, jednak ich wpływ zależy od jakości komunikacji, poziomu zaufania i zasad obowiązujących w domu.*

SŁOWA KLUCZOWE: *wczesna adolescencja, rzeczywistość hybrydowa, komunikacja w rodzinie, socjalizacja cyfrowa, media społecznościowe, rodzina, pedagogika rodziny*

WSTĘP

Współczesny świat cyfrowy przestał być odrębną rzeczywistością, stając się naturalnym środowiskiem, w którym realizują się kluczowe procesy życiowe – od nauki i pracy po budowanie relacji interpersonalnych oraz ekspresję emocjonalną (Lorecka, 2016). Internet nie pełni już wyłącznie funkcji informacyjnej czy rozrywkowej – stanowi on dziś fundamentalne narzędzie komunikacji, bez którego trudno wyobrazić sobie współczesne życie społeczne (Hańczuk i in., 2024). Zjawisko to jest szczególnie widoczne w grupie adolescentów, dla których aktywność *online* jest integralnym elementem konstruowania tożsamości i gromadzenia doświadczeń społecznych. Jak wskazują raporty (NASK, 2023), polskie nastolatki spędzają w sieci średnio prawie pięć godzin dziennie, a media społecznościowe stały się dla nich dominującym kanałem podtrzymywania więzi rówieśniczych.

Dla pokolenia *cyfrowych tubylców* (Lorecka, 2016), wychowanych w zdigitalizowanym świecie, tradycyjny podział na rzeczywistość fizyczną i wirtualną praktycznie nie istnieje, gdyż obie te sfery przenikają się, tworząc spójną przestrzeń bytowania. Powszechny dostęp do technologii mobilnych sprzyja wykształceniu nawyku natychmiastowości, objawiającego się stałą potrzebą monitorowania bieżących wydarzeń i nieustannego kontaktu z siecią interakcji społecznych. W konsekwencji życie młodych ludzi toczy się symultanicznie w dwóch współistniejących wymiarach – *online* i *offline* – które wzajemnie się modyfikują i współtworzą ich codzienność.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają serwisy społecznościowe, takie jak TikTok, Instagram czy Snapchat. Choć dla młodzieży stanowią one narzędzie integracji i samowyróżnienia, w percepcji dorosłych są one często utożsamiane z zagrożeniem dla trwałości relacji domowych. Literatura przedmiotu odzwierciedla to napięcie, wskazując na ambiwalentny wpływ mediów społecznościowych: z jednej strony podkreśla się ich potencjał w zakresie wzmacniania komunikacji, z drugiej – ryzyko osłabienia więzi rodzinnych oraz eskalacji konfliktów (Pyżalski, 2012; Surina, Chrzanowska-Gancarz, 2022; Hańczuk i in., 2024). Istotnym moderatorem tych zjawisk nie jest jednak sam czas ekspozycji na ekran, lecz jakość zapośredniczonej komunikacji oraz stopień zaangażowania rodziców w cyfrową sferę życia dziecka (Laskowska, 2023).

Rozwój technologii mobilnych ingeruje także w sferę rytuałów rodzinnych, przekształcając dotychczasowe wzorce wspólnego spędzania czasu. Rodzinne tradycje i nawyki muszą dziś współistnieć z dynamicznie wkraczającymi rozwiązaniami cyfrowymi, które kształtują nowe sposoby odbioru otaczającego świata (Lorecka, 2016). W rezultacie rodzina staje się obszarem ciągłego negocjowania znaczeń i norm związanych z obecnością technologii w życiu codziennym. Pozostaje ona jednak podstawowym środowiskiem socjalizacyjnym, w którym kształtowane są standardy korzystania z mediów oraz mechanizmy regulowania napięć wynikających z ich powszechności.

Problem ten staje się szczególnie istotny w okresie wczesnej adolescencji, kiedy gwałtownie rośnie ranga relacji rówieśniczych przy jednoczesnym intensywnym wykorzystywaniu mediów społecznościowych jako narzędzi autoprezentacji. Dotychczasowe badania nie dają jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o charakter zależności między intensywnością aktywności *online* a jakością relacji z najbliższymi, co wskazuje na wyraźną lukę badawczą. Potrzeba pogłębionych analiz wynika również z faktu, że w rzeczywistości postpandemicznej granica między porządkiem cyfrowym a fizycznym uległa ostatecznemu zatarciu, co wymusza redefinicję tradycyjnych pojęć pedagogiki rodziny (Pyżalski, 2024). Kluczowe staje się uwzględnienie perspektywy samych nastolatków, dla których doświadczenie świata nie jest sumą dwóch odrębnych porządków, lecz hybrydową całością.

Celem niniejszego artykułu jest analiza zależności między sposobem korzystania z mediów społecznościowych przez uczniów klas ósmych a jakością ich relacji rodzinnych, w tym występowaniem konfliktów oraz przekonaniem dotyczącymi roli mediów w życiu codziennym. Niniejsze badanie stanowi próbę wypełnienia tej luki poprzez empiryczną analizę powiązań między aktywnością *online* a funkcjonowaniem młodzieży w środowisku rodzinnym, z uwzględnieniem zarówno wymiaru komunikacyjnego, jak i konfliktowego.

RAMY TEORETYCZNE BADAŃ

W niniejszym badaniu przyjęto perspektywę integrującą podejście pedagogiki medialnej oraz koncepcje relacji rodzinnych jako systemu komunikacyjnego. Kluczowe znaczenie mają trzy kategorie analityczne:

1. Intensywność korzystania z mediów społecznościowych – rozumiana jako częstość oraz czas użytkowania platform cyfrowych (Pyżalski, 2019).
2. Jakość relacji rodzinnych – obejmująca poziom komunikacji, wsparcia emocjonalnego oraz subiektywną ocenę więzi (Surina, Chrzanowska-Gancarz, 2022).
3. Konflikty rodzinne związane z mediami – traktowane jako przejaw napięć wynikających z różnic pokoleniowych, norm i sposobów korzystania z technologii.

Przyjęto założenie, że relacje między tymi zmiennymi mają charakter zależnościowy i mogą być analizowane w kategoriach współwystępowania oraz współzmienności, co uzasadnia zastosowanie analiz statystycznych. Jakość relacji rodzinnych operacjonalizowano poprzez wskaźniki obejmujące częstość rozmów, poczucie bycia wysłuchanym oraz subiektywną ocenę relacji.

METODOLOGIA BADAŃ

Jak zauważają autorzy raportu *Pozytywny internet i jego młodzi twórcy – dobre i złe wiadomości z badań jakościowych, Internetem w kontekście wykorzystania go przez młodych ludzi interesują się zarówno badacze, jak i opinia publiczna. Wiele na temat tego użytkowania jest dyskusji i sporów, w których trudno o jednoznaczne konkluzje dotyczące wpływu internetu na rozwój młodego pokolenia* (Pyżalski i in., 2019, s. 6). Wskazuje to na złożoność analizowanego zjawiska oraz brak jednoznacznych ustaleń badawczych, szczególnie w odniesieniu do wpływu mediów cyfrowych na funkcjonowanie młodzieży w środowisku rodzinnym.

Stan badań nie dostarcza również wystarczająco pogłębionej wiedzy na temat sposobu, w jaki młodzież we wczesnej adolescencji postrzega relacje między aktywnością w mediach społecznościowych a jakością relacji rodzinnych. Z tego względu podjęto badanie ukierunkowane na analizę opinii uczniów w wieku

13–14 lat, znajdujących się w fazie intensywnych przemian psychospołecznych, w której wzrasta znaczenie relacji rówieśniczych oraz eksploracji tożsamości społecznej. Wybór tej grupy wiekowej uzasadnia jej specyfika rozwojowa – młodzi ludzie na tym etapie są szczególnie wrażliwi na ocenę społeczną oraz obawę przed kompromitacją, co może wpływać na ich funkcjonowanie zarówno w środowisku *offline*, jak i *online* (Becelewska, 2006). Badanie uczniów klas ósmych pozwala uchwycić etap względnie samodzielnego korzystania z platform społecznościowych, przy jednoczesnym istotnym znaczeniu relacji rodzinnych w ich codziennym funkcjonowaniu. Ich aktywność w mediach społecznościowych wiąże się z ekspozycją na takie zjawiska, jak presja porównań społecznych, ryzyko cyberprzemocy czy trudności w samoregulacji, przy jednoczesnym wciąż rozwijającym się poziomie kompetencji krytycznych.

Jednocześnie należy uwzględnić dynamiczny charakter tego zjawiska. Jak podkreślają Pyżalski i współautorzy, [...] *obraz wykorzystania mediów przez młodych ludzi nie jest statyczny i szybko się dezaktualizuje, co dotyczy szczególnie powszechności wykorzystania poszczególnych narzędzi internetowych* (Pyżalski i in., 2019, s. 8). Uzasadnia to potrzebę podejmowania badań empirycznych aktualizujących wiedzę w tym obszarze.

W badaniu sformułowano następujące główne problemy badawcze:

1. Czy uczniowie korzystający z mediów społecznościowych w celach edukacyjnych różnią się od uczniów niekorzystających z nich w tym celu pod względem jakości relacji rodzinnych i wybranych wskaźników komunikacji rodzinnej?
2. Jakie zależności występują między jakością relacji rodzinnych a przekonaniami oraz doświadczeniami związanymi z korzystaniem z mediów społecznościowych?

Dookreśleniem powyższych problemów były następujące pytania szczegółowe:

1. Jaki związek występuje między częstością i czasem korzystania z mediów społecznościowych a jakością relacji rodzinnych?
2. Jaki związek występuje między częstością i czasem korzystania z mediów społecznościowych a nasileniem konfliktów w rodzinie?

3. Jaki związek występuje między częstością i czasem korzystania z mediów społecznościowych a przekonaniami dotyczącymi roli i znaczenia mediów społecznościowych?
4. Jaki związek występuje między jakością relacji rodzinnych a nasileniem konfliktów związanych z korzystaniem z mediów społecznościowych?

W analizach uwzględniono również zmienne socjodemograficzne pełniące funkcję zmiennych różnicujących. Do zmiennych tych zaliczono płeć, posiadanie rodzeństwa oraz strukturę rodziny (zamieszkiwanie z jednym lub obojgiem rodziców), które mogą wpływać na zróżnicowanie analizowanych zjawisk.

Ze względu na zależnościowy charakter części problemów badawczych oraz zastosowanie analiz statystycznych sformułowano hipotezy badawcze. Hipotezy wyprowadzono z literatury przedmiotu (Lorecka, 2016; Pyżalski, 2012; Pyżalski, 2019; Surina, Chrzanowska-Gancarz, 2022; Hańczuk i in., 2024), wskazującej na ambiwalentny wpływ mediów społecznościowych na relacje rodzinne.

Na potrzeby badania przyjęto następujące hipotezy:

H1. Częstość i czas korzystania z mediów społecznościowych są istotnie związane z jakością relacji rodzinnych. **H2.** Częstość i czas korzystania z mediów społecznościowych są istotnie związane z nasileniem konfliktów w rodzinie.

H3. Częstość i czas korzystania z mediów społecznościowych są istotnie związane z przekonaniami dotyczącymi roli mediów społecznościowych.

H4. Wyższa intensywność korzystania z mediów społecznościowych wiąże się z niższą jakością relacji rodzinnych oraz częstszym występowaniem konfliktów.

H5. Zmienne socjodemograficzne różnicują analizowane zależności.

Badanie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki ankiety i autorskiego kwestionariusza (Babbie, 2001). Narzędzie badawcze składało się z 15 pytań odnoszących się do sposobu korzystania z mediów społecznościowych, relacji rodzinnych oraz danych socjodemograficznych. Badanie przeprowadzono w czterech szkołach podstawowych zlokalizowanych w Tychach. Dobór próby nie miał charakteru reprezentatywnego dla całej populacji uczniów klas ósmych w mieście Tychy, dlatego

uzyskanych wyników nie należy uogólniać na całą populację. Procedurę badawczą rozpoczęto od uzyskania zgody dyrektorów placówek, a następnie – ze względu na udział osób niepełnoletnich – uzyskano zgody rodziców lub opiekunów prawnych. Łącznie rozdysponowano 193 formularze zgody. W pięciu przypadkach nie została wyrażona zgoda na udział dziecka w badaniu, natomiast 61 formularzy nie zostało zwróconych. Ostatecznie do badania zakwalifikowano 127 uczniów ($N = 127$).

W roku szkolnym 2023/2024 w Tychach do egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego przystąpiło 517 uczniów, z języka angielskiego – 542, a z matematyki – 518 (na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej). Przebadana grupa ($N = 127$) stanowi zatem ok. 23% populacji tyskich uczniów klas ósmych. Choć zastosowana próba miała charakter celowy i nie spełnia kryterium pełnej reprezentatywności statystycznej, jej liczebność oraz zróżnicowanie placówek pozwalają traktować uzyskane wyniki jako wartościowy materiał diagnostyczny odnoszący się do badanego środowiska.

Badanie właściwe poprzedzono pilotażem przeprowadzonym w grupie 20 uczniów, który umożliwił doprecyzowanie narzędzia badawczego. Badania pilotażowe przeprowadzono w marcu 2025 r., natomiast badanie właściwe w kwietniu 2025 r.

W strukturze badanej grupy znaleźli się: chłopcy ($n = 51$; 40,2%), dziewczęta ($n = 51$; 40,2%) oraz uczniowie, którzy nie zadeklarowali płci ($n = 25$; 19,6%). W analizach porównawczych dotyczących zmiennej płci uwzględniono wyłącznie grupy chłopców i dziewcząt ($N = 102$), ze względu na zbyt małą liczebność podgrupy *inne / brak odpowiedzi* do przeprowadzenia rzetelnych testów istotności statystycznej dla tej kategorii.

Badanie miało charakter ilościowy, przekrojowy oraz eksploracyjno-weryfikacyjny, ponieważ obejmowało zarówno opis analizowanych zjawisk, jak i weryfikację zależności między zmiennymi.

CHARAKTERYSTYKA BADANEJ GRUPY

Badana grupa uczniów (N = 127) wykazuje zróżnicowaną strukturę rodzinną. Dominującym modelem jest rodzina pełna (39,4%), jednak znaczący odsetek badanych (20,5%) wychowuje się w rodzinach niepełnych lub w innych konfiguracjach rodzinnych. Warto zauważyć, że 19,6% respondentów mieszka z dalszymi członkami rodziny (np. dziadkami), co może wskazywać na występowanie wielopokoleniowych modeli wychowawczych. Interesująco przedstawia się rozkład odpowiedzi *Inna sytuacja* (20,5%), który wymagałby dalszych badań jakościowych dla doprecyzowania, czy w kwestionariuszu ankiety nie pojawiły się odpowiedzi uzupełniające.

Rozkład odpowiedzi dotyczących liczby rodzeństwa wykazuje podobne proporcje do struktury rodzinnej, z przewagą rodzin z młodszym rodzeństwem (39,4%). Równomierność rozkładu (20,5% jedynaków, 20,5% ze starszym rodzeństwem, 19,6% z oboma typami rodzeństwa) sugeruje zróżnicowane doświadczenia społeczne badanej populacji. Dane ilustrują wyraźną polaryzację – podobne odsetki rodzin deklarują skrajne sytuacje materialne (20,5% bardzo dobra i 20,5% bardzo trudna). Średnie wartości (19,6% przeciętna i 19,6% dobra) wskazują na brak wyraźnej dominacji którejkolwiek kategorii.

Wyniki ukazują wyraźny dychotomiczny wzór praktyk kulturalnych:

- czytelnicтво: 39,4% rodzin czyta bardzo często, podczas gdy 19,6% nigdy,
- rozmowy na tematy związane z kulturą prezentują się podobnie – 39,4% vs 20,5%,
- uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych – 39,4% bardzo często vs 20,5% nigdy.

40,2% rodziców wykazuje stałe zaangażowanie w edukację dzieci, podczas gdy 20,5% nie przejawia takiego zainteresowania.

W celu udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze przeprowadzono analizy statystyczne przy użyciu pakietu IBM SPSS Statistics 30. Za jego pomocą wykonano analizę podstawowych statystyk opisowych wraz z testem Kołmogorowa–Smirnowa, test *U* Manna–Whitneya oraz

współczynnik korelacji rang Spearmana. Za poziom istotności w niniejszym rozdziale uznano $\alpha = 0,05$.

Punktem wyjścia do analiz uczyniono statystyki opisowe, celem sprawdzenia miar tendencji centralnej, rozproszenia oraz symetrii rozkładu. Wykonano również test Kołmogorowa–Smirnowa w celu zbadania normalności rozkładu. Wyniki analizy zostały zaprezentowane w tabeli 1.

Najniższą średnią ma zmienna *Częstość występowania ustalonych czasów bez telefonu* ($M = 1,84$). To oznacza, że w badanych rodzinach bardzo rzadko praktykuje się świadome ustalanie wspólnego czasu wolnego od korzystania z urządzeń mobilnych. Wynik ten może wskazywać, że rodziny rzadko wprowadzają strategię ograniczania czasu ekranowego jako narzędzia wzmocnienia relacji. Najwyższe średnie natomiast uzyskały zmienne *Częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki* ($M = 4,20$) oraz *Jakość relacji z rodziną* ($M = 4,34$). To sugeruje, że ósmoklasiści generalnie dobrze oceniają swoje relacje z rodziną i mają częste, wartościowe rozmowy z rodzicami, które wykraczają poza codzienne obowiązki. Wskazuje to na wysoki poziom wsparcia emocjonalnego i komunikacji w badanej grupie.

Wynik testu Kołmogorowa–Smirnowa w przypadku wszystkich zmiennych okazał się istotny statystycznie, co oznacza, że ich rozkłady istotnie odbiegają od rozkładu normalnego. Należy jednak zwrócić uwagę, że skośność rozkładu jedynie dwóch ze zmiennych przekracza umowną wartość bezwzględną równą 1,5 (George, Mallery, 2016), co oznacza, że ich rozkłady są asymetryczne w znacznym stopniu. Z uwagi na rozkład odbiegający od krzywej Gaussa i nierównoliczne grupy (wariancja niejednorodna) wykorzystano testy nieparametryczne.

W pierwszej kolejności starano się uzyskać odpowiedź, czy badani korzystający z mediów społecznościowych w celach edukacyjnych różnili się od badanych, którzy nie korzystali w tym celu z mediów społecznościowych, pod względem szeregu zmiennych, takich jak częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki, jakość relacji z rodziną, przekonaniem, że korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną, częstością kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów oraz zwracania uwagi przez rodzinę na zbyt długie korzystanie z mediów, oceną umiejętności otwartego rozmawiania, poczucia bycia słuchanym i występowaniem ustalonych *czasów bez telefonu*. W tym celu zdecydowano się na test nieparametryczny *U* Manna–Whitneya.

Tabela 1. Podstawowe statystyki opisowe badanych zmiennych wraz z testem Kołmogorowa–Smirnowa

Zmienna zależna	M	Me	SD	Sk.	Kurt.	Min.	Maks.	D	p
Częstość korzystania z mediów społecznościowych	1,82	2,00	0,57	-2,10	4,69	0,00	3,00	0,47	<0,001
Czas dziennie spędzany na mediach społecznościowych	3,58	4,00	1,16	-0,52	-0,42	1,00	5,00	0,17	<0,001
Wiedza rodziców o tym, jak badani spędzają czas w mediach	2,06	2,00	0,67	-0,06	-0,74	1,00	3,00	0,28	<0,001
Częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki	4,20	5,00	1,12	-1,44	1,06	1,00	5,00	0,32	<0,001
Jakość relacji z rodziną	4,34	5,00	0,79	-1,00	0,31	2,00	5,00	0,31	<0,001
Korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną	2,12	2,00	0,84	0,17	-0,81	1,00	4,00	0,22	<0,001
Częstość kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów	1,73	2,00	0,66	0,35	-0,74	1,00	3,00	0,26	<0,001
Częstość zwracania uwagi przez rodzinę na zbyt długie korzystanie z mediów	2,46	2,00	0,87	0,11	-0,64	1,00	4,00	0,25	<0,001
Ocena umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach	2,78	3,00	1,01	-0,27	-1,05	1,00	4,00	0,19	<0,001
Częstość odczuwania, że rodzina słucha i interesuje się	3,87	4,00	1,08	-0,87	0,24	1,00	5,00	0,24	<0,001
Częstość występowania ustalonych czasów bez telefonu	1,84	1,00	0,93	0,32	-1,78	1,00	3,00	0,33	<0,001
Ocena sytuacji materialnej	4,17	4,00	1,12	-2,09	4,96	0,00	5,00	0,29	<0,001
Częstość występowania sytuacji									
Czytanie	3,41	3,00	1,10	0,04	-1,32	2,00	5,00	0,19	<0,001
Wspólne rozmowy o książkach, filmach	3,65	4,00	0,98	-0,12	-1,00	2,00	5,00	0,20	<0,001
Chodzenie do teatru, muzeum	3,18	3,00	0,94	0,10	0,12	0,00	5,00	0,24	<0,001
Posiadanie książek	4,06	4,00	1,06	-0,97	0,55	0,00	5,00	0,27	<0,001
Pomoc rodziców w nauce	3,42	4,00	0,81	-1,28	0,83	1,00	4,00	0,37	<0,001

Adnotacja: M – średnia; Me – mediana; SD – odchylenie standardowe; Sk. – skośność; Kurt. – kurtoza; Min. – wartość minimalna; Maks. – wartość maksymalna; D – wynik testu Kołmogorowa–Smirnowa; p – wartość p dla testu Kołmogorowa–Smirnowa.

Tabela 2. Porównanie wartości dla jakości relacji z rodziną, oceny umiejętności rozmawiania i częstości kłótni z rodziną między badanymi, którzy korzystali z mediów w celu edukacji, i takimi, którzy nie korzystali do tego z mediów społecznościowych

Zmienna zależna	Korzystają z mediów społecznościowych w celu edukacji (n = 41)			Nie korzystają z mediów społecznościowych w celu edukacji (n = 86)			Z	p	η^2
	średnia ranga	M	Me	średnia ranga	M	Me			
Częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki	60,76	4,12	4,00	65,55	4,24	5,00	-0,76	0,447	<0,01
Jakość relacji z rodziną	62,55	4,39	4,50	61,02	4,32	5,00	-0,24	0,807	<0,01
Korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną	57,59	1,98	2,00	66,25	2,19	2,00	-1,31	0,189	0,01
Częstość kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów	61,05	1,66	2,00	65,41	1,77	2,00	-0,69	0,491	<0,01
Częstość zwracania uwagi przez rodzinę na zbyt długie korzystanie z mediów	63,24	2,44	2,00	64,36	2,48	2,00	-0,17	0,865	<0,01
Ocena umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach	66,13	2,89	3,00	60,90	2,73	3,00	-0,78	0,436	<0,01
Częstość odczuwania, że rodzina słucha i interesuje się	68,32	4,02	4,00	61,94	3,80	4,00	-0,96	0,338	<0,01
Częstość występowania ustalonych czasów bez telefonu	65,89	1,88	2,00	63,10	1,83	1,00	-0,44	0,657	<0,01

Adnotacja: n – liczba obserwacji; M – średnia; Me – mediana; Z – wartość statystyki testowej; p – istotność statystyczna; η^2 – wskaźnik siły efektu.

Analiza wykazała brak istotnych statystycznie różnic. Oznacza to, że porównywane grupy nie różnią się między sobą pod względem porównywanych zmiennych.

W celu sprawdzenia, czy częstość i długość korzystania z mediów społecznościowych były związane z jakością relacji z rodziną, problemami w relacjach ze względu na korzystanie z mediów społecznościowych i nasileniem poszczególnych przekonań na temat mediów społecznościowych wykonano nieparametryczną analizę korelacji *rho* Spearmana.

Tabela 3. Korelacje pomiędzy częstością i długością korzystania z mediów społecznościowych a jakością relacji z rodziną, konfliktami z rodziną ze względu na korzystanie z mediów społecznościowych oraz przekonaniem dotyczącymi mediów społecznościowych

Zmienna		Częstość korzystania z mediów społecznościowych	Czas dziennie spędzany na mediach społecznościowych
Częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki	<i>rho</i> Spearmana	0,22	0,02
	istotność	0,012	0,844
Jakość relacji z rodziną	<i>rho</i> Spearmana	0,06	0,23
	istotność	0,490	0,010
Korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną	<i>rho</i> Spearmana	0,18	-0,08
	istotność	0,048	0,403
Częstość kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów	<i>rho</i> Spearmana	0,00	-0,02
	istotność	0,974	0,822
Częstość zwracania uwagi przez rodzinę na zbyt długie korzystanie z mediów	<i>rho</i> Spearmana	0,09	0,05
	istotność	0,302	0,571
Ocena umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach	<i>rho</i> Spearmana	0,08	0,08
	istotność	0,373	0,360
Częstość odczuwania, że rodzina słucha i interesuje się	<i>rho</i> Spearmana	0,13	0,14
	istotność	0,146	0,129
Częstość występowania ustalonych czasów bez telefonu	<i>rho</i> Spearmana	-0,10	0,10
	istotność	0,270	0,255

Analiza wykazała istotny statystycznie, pozytywny i słaby związek między częstością korzystania z mediów społecznościowych a częstością rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła ($rho = 0,22$; $p = 0,012$) oraz przekonaniem, że korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną ($rho = 0,18$; $p = 0,048$). Oznacza to, że im badani częściej korzystali z mediów społecznościowych, tym częściej rozmawiali z rodzicami na

tematy inne niż szkoła oraz byli bardziej przekonani, że korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas z rodziną. Z kolei czas spędzany dziennie w mediach społecznościowych był pozytywnie i słabo związany z jakością relacji z rodziną. Sugeruje to, że imwięcej czasu badani spędzali w mediach społecznościowych, tym wyżej oceniali jakość relacji z rodziną.

Następnie za pomocą analizy korelacji *rho* Spearmana sprawdzono, czy jakość relacji z rodziną i jakość rozmów z nimi wykazują zależność z przekonaniem, że korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z nimi, częstością kłótni z rodzicami z powodu mediów oraz częstością występowania ustalonych czasów bez telefonu (tabela 4).

Tabela 4. Korelacje między jakością relacji z rodziną a konfliktami ze względu na korzystanie z mediów społecznościowych oraz przekonaniem dotyczącymi mediów społecznościowych

Zmienna		Korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną	Częstość kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów	Częstość zwracania uwagi przez rodzinę na zbyt długie korzystanie z mediów	Częstość występowania ustalonych czasów bez telefonu
Ocena umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach	<i>rho</i> Spearmana	-0,16	0,08	0,13	0,08
	istotność	0,071	0,407	0,167	0,400
Częstość odczuwania, że rodzina słucha i interesuje się	<i>rho</i> Spearmana	0,13	-0,13	0,04	0,08
	istotność	0,152	0,159	0,658	0,370
Częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki	<i>rho</i> Spearmana	-0,12	-0,11	-0,03	0,01
	istotność	0,167	0,230	0,765	0,929
Jakość relacji z rodziną	<i>rho</i> Spearmana	-0,07	-0,39	0,05	0,03
	istotność	0,473	<0,001	0,559	0,783

Analiza wykazała istotny statystycznie, negatywny i umiarkowany związek między jakością relacji z rodziną a częstością kłótni z rodzicami z powodu mediów społecznościowych ($\rho = -0,39$; $p < 0,001$). Okazało się, że im

częściej badane nastolatki kłóciły się z rodzicami z powodu korzystania z mediów społecznościowych, tym niżej oceniali jakość relacji z rodziną.

W kolejnym kroku za pomocą testu *U* Manna–Whitneya zweryfikowano, czy występują różnice między płciami w zakresie częstości i długości korzystania z mediów społecznościowych, jakości relacji z rodziną, konfliktów z rodziną ze względu na korzystanie z mediów społecznościowych oraz przekonaniach i wiedzą związaną z mediami społecznościowymi.

Tabela 5. Porównanie wartości dla częstości i długości korzystania z mediów społecznościowych, jakości relacji z rodziną, konfliktów z rodziną ze względu na korzystanie z mediów społecznościowych oraz przekonań z mediami związanymi między chłopcami i dziewczynami

Zmienna zależna	Chłopcy (n = 59)			Dziewczyny (n = 54)			Z	p	η^2
	średnia ranga	M	Me	średnia ranga	M	Me			
Częstość korzystania z mediów społecznościowych	58,13	1,83	2,00	55,77	1,80	2,00	-0,58	0,565	<0,01
Czas dziennie spędzany na mediach społecznościowych	57,46	3,64	4,00	53,40	3,45	4,00	-0,69	0,491	<0,01
Wiedza rodziców o tym, jak badani spędzają czas w mediach	53,54	4,14	4,00	60,78	4,22	5,00	-1,30	0,193	0,02
Częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki	54,88	4,29	4,00	59,31	4,36	5,00	-0,79	0,427	<0,01
Jakość relacji z rodziną	53,41	2,24	2,00	56,68	2,07	2,00	-0,59	0,554	<0,01
Korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną	59,90	1,69	2,00	52,85	1,76	2,00	-1,22	0,221	0,01
Częstość kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów	55,67	2,42	2,00	58,45	2,48	2,00	-0,50	0,618	<0,01
Częstość zwracania uwagi przez rodzinę na zbyt długie korzystanie z mediów	55,99	2,76	3,00	58,10	2,77	3,00	-0,37	0,715	<0,01
Ocena umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach	55,17	3,93	4,00	55,87	3,87	4,00	-0,12	0,906	<0,01
Częstość odczuwania, że rodzina słucha i interesuje się	57,97	1,85	1,00	55,94	1,87	1,00	-0,34	0,731	<0,01
Częstość występowania ustalonych czasów bez telefonu	56,74	0,00	0,00	57,29	0,00	0,00	-0,10	0,921	<0,01

Adnotacja: n – liczba obserwacji; M – średnia; Me – mediana; Z – wartość statystyki testowej; p – istotność statystyczna; η^2 – wskaźnik siły efektu.

Analiza nie wykazała istotnych statystycznie różnic między płciami. Wskazuje to, że chłopcy nie różnili się od dziewczyn w zakresie porównywalnych zmiennych. Nie odnotowano różnic w zakresie jakości relacji rodzinnych oraz częstości i długości korzystania z mediów społecznościowych.

W kolejnym porównaniu sprawdzono, czy badani mający rodzeństwo różnili się od badanych niemających rodzeństwa pod względem częstości i długości korzystania z mediów społecznościowych, jakości relacji z rodziną oraz przekonań i sytuacji nawiązujących do mediów społecznościowych.

Tabela 6. Porównanie wartości dla częstości i długości korzystania z mediów społecznościowych, jakości relacji z rodziną, konfliktów z rodziną ze względu na korzystanie z mediów społecznościowych oraz przekonań z mediami związanych między badanymi z rodzeństwem i bez niego

Zmienna zależna	Posiadają rodzeństwo (n = 103)			Brak rodzeństwa (n = 24)			Z	p	η^2
	średnia ranga	M	Me	średnia ranga	M	Me			
Częstość korzystania z mediów społecznościowych	64,03	1,82	2,00	63,88	1,83	2,00	-0,03	0,977	<0,01
Czas dziennie spędzany na mediach społecznościowych	64,21	3,64	4,00	54,98	3,30	3,00	-1,15	0,250	0,01
Wiedza rodziców o tym, jak badani spędzają czas w mediach	65,60	4,22	5,00	57,13	4,13	5,00	-1,13	0,259	0,01
Częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki	64,18	4,34	5,00	63,21	4,38	4,50	-0,13	0,897	<0,01
Jakość relacji z rodziną	61,31	2,12	2,00	62,29	2,13	2,00	-0,13	0,893	<0,01
Korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną	63,41	1,72	2,00	63,90	1,79	2,00	-0,06	0,950	<0,01
Częstość kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów	63,25	2,48	2,00	67,21	2,42	2,00	-0,52	0,600	<0,01
Częstość zwracania uwagi przez rodzinę na zbyt długie korzystanie z mediów	64,35	2,70	3,00	62,48	3,18	3,00	-0,24	0,812	<0,01
Ocena umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach	59,53	3,93	4,00	76,25	3,63	4,00	-2,06	0,039	0,03
Częstość odczuwania, że rodzina słucha i interesuje się	65,42	1,84	1,00	57,90	1,83	1,00	-0,95	0,344	<0,01
Częstość występowania ustalonych czasów bez telefonu	64,12	0,00	0,00	63,50	0,00	0,00	-0,08	0,935	<0,01

Adnotacja: n – liczba obserwacji; M – średnia; Me – mediana; Z – wartość statystyki testowej; p – istotność statystyczna; η^2 – wskaźnik siły efektu.

Analiza wykazała istotne statystycznie zróżnicowanie w ocenie umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach. Respondenci, którzy posiadali rodzeństwo, mieli wyższą średnią ocenę umiejętności otwartego rozmawiania o problemach i uczuciach w porównaniu z badanymi niemającymi rodzeństwa. Różnica ta była mała.

W ostatniej analizie sprawdzono, czy badani mieszkający z dwójką rodziców różnili się od badanych mieszkających z jednym rodzicem pod względem częstości i długości korzystania z mediów społecznościowych, jakości relacji z rodziną, konfliktów z rodziną ze względu na korzystanie z mediów społecznościowych oraz przekonaniami związanymi z mediami. Porównanie przeprowadzono za pomocą nieparametrycznego testu *U* Manna–Whitneya (tabela 7).

Tabela 7. Porównanie wartości dla częstości i długości korzystania z mediów społecznościowych, jakości relacji z rodziną, konfliktów z rodziną ze względu na korzystanie z mediów społecznościowych oraz przekonań związanych z mediami między badanymi mieszkającymi z jednym lub obojgiem rodziców

Zmienna zależna	Mieszkają z obojgiem rodziców (n = 97)			Mieszkają z jednym rodzicem (n = 19)			Z	p	η^2
	średnia ranga	M	Me	średnia ranga	M	Me			
Częstość korzystania z mediów społecznościowych	58,88	1,84	2,00	56,55	1,84	2,00	-0,43	0,668	<0,01
Czas dziennie spędzany na mediach społecznościowych	57,96	3,65	4,00	52,24	3,42	4,00	-0,72	0,472	<0,01
Wiedza rodziców o tym, jak badani spędzają czas w mediach	60,71	2,09	2,00	47,24	1,79	2,00	-1,77	0,077	0,03
Częstość rozmowy z rodzicami na tematy inne niż szkoła i obowiązki	58,80	4,26	5,00	56,95	4,00	5,00	-0,24	0,807	<0,01
Jakość relacji z rodziną	56,58	4,41	5,00	53,21	4,26	5,00	-0,46	0,644	<0,01
Korzystanie z mediów społecznościowych skraca czas na kontakt z rodziną	58,53	2,17	2,00	55,34	2,11	2,00	-0,40	0,686	<0,01
Częstość kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów	57,62	1,69	2,00	62,97	1,79	2,00	-0,70	0,486	<0,01
Częstość zwracania uwagi przez rodzinę na zbyt długie korzystanie z mediów	59,44	2,51	2,00	53,71	2,37	2,00	-0,72	0,472	<0,01
Ocena umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach	55,57	2,68	3,00	64,05	2,95	3,00	-1,07	0,285	0,01
Częstość odczuwania, że rodzina słucha i interesuje się	58,55	3,89	4,00	58,24	3,89	4,00	-0,04	0,969	<0,01
Częstość występowania ustalonych czasów bez telefonu	60,63	1,91	2,00	47,61	1,53	1,00	-1,71	0,087	0,03

Adnotacja: n – liczba obserwacji; M – średnia; Me – mediana; Z – wartość statystyki testowej;

p – istotność statystyczna; η^2 – wskaźnik siły efektu.

Porównywane grupy nie różniły się między sobą w sposób istotny statystycznie. Należy jednak zwrócić uwagę, że dla wiedzy rodziców o tym, jak badani spędzają czas w mediach i częstości występowania ustalonych czasów bez telefonu odnotowano różnice na poziomie tendencji statystycznej ($0,050 < p < 0,10$). Wyniki te, choć nie są istotne, wskazują na tendencję, jako że u badanych mieszkających z obojgiem rodziców częściej ci rodzice wiedzieli, co robiło ich dziecko na mediach społecznościowych w porównaniu z badanymi mieszkającymi z jednym rodzicem, a także częściej występowały czasy bez telefonu.

STRESZCZENIE WYNIKÓW BADAŃ I Dyskusja

Przeprowadzone analizy dowodzą, że dla badanej grupy ósmoklasistów media społecznościowe nie stanowią jednoznacznego zagrożenia dla jakości relacji rodzinnych. Z jednej strony częstsze korzystanie z nich wiązało się z częstszymi rozmowami z rodzicami na tematy pozaszkolne oraz z wyższą oceną jakości relacji rodzinnych. Z drugiej – pojawił się istotny statystycznie, negatywny i umiarkowany związek między jakością relacji a częstotliwością kłótni z rodzicami z powodu korzystania z mediów ($\rho = -0,39$; $p < 0,001$). Może to wskazywać, że media społecznościowe nie tyle osłabiają relacje rodzinne, ile intensyfikują interakcje w rodzinie, zarówno w wymiarze komunikacyjnym, jak i konfliktowym.

Wyniki porównań między grupami (ze względu na płeć, posiadanie rodzeństwa czy strukturę rodziny) pokazały, że większość analizowanych zmiennych nie różnicowała badanych w sposób istotny. Wyjątek stanowiła subiektywna ocena umiejętności otwartego rozmawiania z rodziną o problemach i uczuciach, która była wyższa wśród uczniów posiadających rodzeństwo. Zmienne dotyczące płci czy liczby rodziców w gospodarstwie domowym nie przyniosły istotnych statystycznie różnic.

Warto zauważyć, że najniższe średnie dotyczyły praktyki ustalania wspólnego czasu bez używania telefonu, co może świadczyć o braku wyraźnych strategii ograniczania korzystania z technologii w rodzinach. Najwyższe wyniki dotyczyły natomiast jakości relacji i częstotliwości rozmów z rodzicami, co sugeruje istnienie bliskości i stosunkowo dobrej komunikacji w badanej grupie.

Uzyskane dane korelują z literaturą przedmiotu (Lorecka, 2016; Pyżalski, 2012; Surina, Chrzanowska-Gancarz, 2022), zgodnie z którą media społecznościowe pełnią funkcję ambiwalentną – mogą wspierać komunikację i integrację, ale równocześnie prowadzić do napięć, zwłaszcza gdy stają się źródłem konfliktów.

Dla badanych ósmoklasistów światy *online* i *offline* współistnieją w ramach hybrydowej codzienności, jednak ostateczna jakość więzi zależy od kultury dialogu i zasad wypracowanych wewnątrz systemu rodzinnego. Wyniki sugerują, że media same w sobie nie osłabiają więzi, a to sposób zarządzania nimi w rodzinie decyduje o jakości relacji.

Należy mieć na uwadze, że próba badawcza była stosunkowo nieliczna, co ogranicza możliwość uogólniania wniosków na całą populację ósmoklasistów. Niemniej jednak uzyskane rezultaty wskazują na istotne tendencje, mogące stanowić punkt wyjścia do dalszych eksploracji badawczych o charakterze przyczynkowym. Warto również nadmienić, że brak skrajnie wysokich wartości w niektórych wskaźnikach mógł wynikać z obecności ankietera podczas zbierania danych. Sytuacja ta mogła ograniczać swobodę respondentów, wpływając na zniekształcenie odpowiedzi w stronę aprobaty społecznej. Zgodnie z literaturą psychologiczną młodzież w okresie adolescencji cechuje się wzmożoną wrażliwością na ocenę i lękiem przed kompromitacją (Becelewska, 2006). Zjawisko to mogło skłonić uczniów do powściągliwości w raportowaniu konfliktów rodzinnych czy problematycznych aspektów korzystania z mediów, co stanowi istotne ograniczenie interpretacyjne niniejszych wyników.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone analizy wskazują, że zależności między korzystaniem z mediów społecznościowych a jakością relacji rodzinnych w badanej grupie ósmoklasistów mają charakter złożony i niejednoznaczny. Uzyskane wyniki nie pozwalają na sformułowanie jednoznacznych wniosków o negatywnym lub pozytywnym wpływie mediów społecznościowych na relacje rodzinne, co pozostaje zgodne z dotychczasowymi ustaleniami literatury przedmiotu.

Wyniki analiz korelacyjnych wskazują na występowanie nielicznych, słabych zależności między intensywnością korzystania z mediów społecznościowych a wybranymi wskaźnikami relacji rodzinnych. Zaobserwowano istotny,

choć słaby dodatni związek między częstością korzystania z mediów społecznościowych a częstotliwością rozmów z rodzicami na tematy pozaszkolne, a także między czasem spędzonym w mediach a subiektywną oceną jakości relacji rodzinnych. Ze względu na niską siłę tych zależności oraz korelacyjny charakter analiz, wyniki te należy interpretować ostrożnie – nie pozwalają one na wnioskowanie o relacjach przyczynowo-skutkowych.

Jednocześnie odnotowano istotny statystycznie, umiarkowany i negatywny związek między jakością relacji rodzinnych a częstotliwością konfliktów z rodzicami związanych z korzystaniem z mediów społecznościowych. Oznacza to, że częstsze występowanie napięć w tym obszarze wiąże się z niższą oceną jakości relacji rodzinnych. Wynik ten potwierdza, że media społecznościowe mogą stanowić obszar generowania konfliktów w rodzinie, zwłaszcza w sytuacji rozbieżnych oczekiwań dotyczących sposobu i czasu ich użytkowania.

Brak istotnych różnic między grupami korzystającymi i niekorzystającymi z mediów społecznościowych w celach edukacyjnych, a także brak istotnych różnic ze względu na płeć czy strukturę rodziny wskazuje, że analizowane zjawiska mają charakter raczej uniwersalny w obrębie badanej populacji. Wyjątek stanowiła zmienna dotycząca umiejętności otwartego komunikowania się w rodzinie, która była wyższa wśród uczniów posiadających rodzeństwo, jednak siła tego efektu była niewielka.

Analiza wyników pozwala częściowo odnieść się do postawionych hipotez badawczych. Hipotezy zakładające istnienie zależności między intensywnością korzystania z mediów społecznościowych a jakością relacji rodzinnych oraz nasileniem konfliktów (H1 i H2) zostały potwierdzone jedynie w ograniczonym zakresie – zaobserwowane związki były nieliczne i miały słabą siłę. Hipoteza dotycząca związku między korzystaniem z mediów a przekonaniami na ich temat (H3) znalazła częściowe potwierdzenie. Natomiast hipoteza zakładająca jednoznacznie negatywny wpływ intensywnego korzystania z mediów na jakość relacji rodzinnych (H4) nie została potwierdzona. Wyniki nie wskazują na prostą zależność degradującą relacje rodzinne. Hipoteza dotycząca roli zmiennych socjodemograficznych (H5) została potwierdzona w bardzo ograniczonym zakresie.

Uzyskane rezultaty wpisują się w nurt badań podkreślających ambiwalentny charakter wpływu mediów społecznościowych na funkcjonowanie młodzieży w środowisku rodzinnym (Lorecka, 2016; Pyżalski, 2012; Surina,

Chrzanowska-Gancarz, 2022). Z jednej strony media mogą współwystępować z częstszą komunikacją w rodzinie, z drugiej – stanowią potencjalne źródło napięć i konfliktów. Wyniki niniejszego badania sugerują, że kluczowe znaczenie może mieć nie tyle sama intensywność korzystania z mediów, ile kontekst rodzinny, w tym jakość komunikacji oraz przyjęte zasady regulujące korzystanie z technologii.

Na uwagę zasługuje również fakt, że w badanych rodzinach rzadko występują praktyki związane z ograniczaniem czasu ekranowego, takie jak ustalanie *czasów bez telefonu*. Może to wskazywać na niewystarczające wykształcenie strategii zarządzania obecnością technologii w życiu codziennym, co potencjalnie zwiększa ryzyko występowania napięć w tym obszarze.

Interpretując uzyskane wyniki, należy uwzględnić ograniczenia badania. Przede wszystkim próba badawcza miała charakter niereprezentatywny i obejmowała stosunkowo niewielką grupę uczniów z wybranych szkół podstawowych w Tychach, co ogranicza możliwość uogólniania rezultatów. Badanie miało charakter przekrojowy, co uniemożliwia analizę zmian w czasie oraz formułowanie wniosków przyczynowych. Dodatkowo zastosowanie metody ankietowej, realizowanej w obecności ankietera, mogło wpłynąć na sposób udzielania odpowiedzi przez respondentów, zwłaszcza w zakresie tematów wrażliwych, takich jak konflikty rodzinne.

W związku z powyższym uzyskane wyniki należy traktować jako materiał o charakterze przyczynkowym i eksploracyjnym, który może stanowić punkt wyjścia do dalszych, pogłębionych badań – w szczególności z wykorzystaniem większych, reprezentatywnych prób oraz metod jakościowych, pozwalających lepiej zrozumieć mechanizmy funkcjonowania relacji rodzinnych w warunkach przenikania się światów *online* i *offline*.

REFERENCES

- Babbie, E. (2001). *Badania społeczne w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Becelewska, D. (2006). *Repetitorium z rozwoju człowieka*. Jelenia Góra: Kolegium Karkonoskie Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.
- Bis, D. (2018). Wychowanie człowieka do mediów jako zadanie pedagogiki medialnej. *Roczniki Pedagogiczne*, 10(46), s. 97–112.
- Boyd, D. (2014). *It's complicated: The social lives of networked teens*. CT: Yale University Press.
- George, D., Mallery, P. (2016). *IBM SPSS statistics 23 step by step: A simple guide and reference*. New York: Routledge.
- Dębski, M., Pyżalski, J., Borchet, J., Witkowska, H. (2025). *Dobre i złe wiadomości – życie online i offline a zdrowie psychiczne polskich nastolatków. Raport z badań*. Gdańsk: Fundacja Dbam o Mój Zasięg.
- Hańczuk, M., Rybołowicz, G., Szwed, J., Wilczyńska, J., Olszewska A.M. (2024). Wpływ mediów społecznościowych na relacje międzyludzkie. *Academy of Management*, 8(2), s. 292–313, <https://doi.org/10.24427/az-2024-0026>.
- Kamenetz, A. (2019). *Z nosem w ekranie. Szklana pułapka czy szansa na rozwój twojego dziecka?* Warszawa: Laurum.
- Konieczna, E. (2020). Media społecznościowe w rękach młodych ludzi. *Studia Edukacyjne*, 58, s. 247–262.
- Kozak, S. (2014). *Patologia cyfrowego dzieciństwa i młodości. Przyczyny, skutki, zapobieganie w rodzinach i w szkołach*. Warszawa: Wydawnictwo Difin SA.
- Lange, R. (red.). (2023). *Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów i rodziców*. Państwowy Instytut Badawczy NASK, https://www.nask.pl/media/2024/10/Thinkstat_RAPORT_nastolatki-3_0_ONLINE-2.pdf. [data dostępu: 2.10.2025r.]
- Laskowska, M. (2023). Wpływ mediów społecznościowych na relacje międzyosobowe – wartość bliskich więzi. *Studia nad Rodziną*, 2(62), s. 9–18, <https://doi.org/10.21697/snr.2023.62.1.2>.
- Lorecka, K. (2016). Współczesna rodzina na etapie adaptacji do globalnej ekspansji technologicznej – szanse i zagrożenia. *Kwartalnik Naukowy*, 4(28), s. 232–255.
- Musioł, M. (2013). *Pedagogizacja medialna rodziny. Zakres – uwarunkowania – dylematy*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Nowicka, E. (2017). Warunki prawidłowego wychowania medialnego w rodzinie. *Wychowanie w Rodzinie*, 2(14), s. 35–44.
- Nowicka, E. (2019). Edukacja medialna w rodzinie a zapobieganie zagrożeniom medialnym. *Dyskursy Młodych Andragogów*, 20, s. 317–327.
- Nowicka, E. (2022). Edukacja medialna w zmieniającym się społeczeństwie informacyjnym. *Rocznik Lubuski*, 48, s. 185–194, <https://doi.org/10.34768/rl.2022.v48.13>.

- Ogonowska, A. (2018). *Uzależnienia medialne. Uwarunkowania, leczenie, profilaktyka*. Kraków: Wydawnictwo Edukacyjne.
- Pyżalski, J. (2012). *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*. Kraków: Impuls.
- Pyżalski, J. (red.). (2019). *Pozytywny internet i jego młodzi twórcy – dobre i złe wiadomości z badań jakościowych*. Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy.
- Pyżalski, J. (2024). *Współczesna ekologia informacji młodych ludzi*. W: M. Wojtkowiak (red.), *Młodzież w infosferze* (s. 89–107). Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Spitzer, M. (2013). *Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci*. Warszawa: Wydawnictwo Dobra Literatura.
- Spitzer, M. (2016). *Cyberchoroby. Jak cyfrowe życie rujnuje nasze zdrowie*. Warszawa: Wydawnictwo Dobra Literatura.
- Surina, I., Chrzanowska-Gancarz, M. (2022). *Młodzież w sieci. (Nie)bezpieczna komunikacja w Internecie*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.